

References

1. Videoarkhiv konkursnykh vystupiv [Video archive of competition performances]. (n.d.). YouTube. <https://www.youtube.com/@ukrainianartevent6097>
2. Vseukrainskyi dystantsiinyi dvoturovyi konkurs-festyval suchasnoho muzychnoho mystetstva «Kharkivski zori» [All-Ukrainian дистанційний двотуровий конкурс-фестиваль сучасного музичного мистецтва «Kharkiv Stars»]. (n.d.). Facebook. <https://www.facebook.com/ukr.art.event/>
3. Davydovskyi, K. Yu. (2010). Konkursnyi rukh yak chynnyk formuvannya kulturnoho seredovyshcha [Competition movement as a factor in the formation of the cultural environment]. In *Kultura i suspilstvo XXI stolittia: dukhovni, kulturolohichni, sotsialni vymiry* (pp. 209–211). Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
4. Zhoga, R. A. (2023). *Proiektuvannya personalnoho osvithnoho seredovyshcha profesiinoi pidhotovky vchyteliv muzychnoho mystetstva* [Designing a personal educational environment for professional training of music teachers] (Doctoral dissertation, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine). <https://science.uepa.karazin.ua/wp-content/uploads/2023/12/dis-Zhoga-.pdf> [in Ukrainian].
5. Zinska, T. V. (2012). Muzychnyi konkurs yak forma aktualizatsii tvorchoho potentsialu vykonavtsia [Music competition as a form of actualization of a performer's creative potential]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Seriia: Mystetstvoznavstvo*, (27), 68–76. [in Ukrainian].
6. Kremen, V. H. (2013). Pedahohichna synerhetyka: poniattiino-katehorialnyi syntez [Pedagogical synergetics: conceptual and categorical synthesis]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy: filosofii, psykholohiia, pedahohika, sotsiologiia*, (3), 3–19. [in Ukrainian].
7. Romanenko, A. (2016). Muzychnyi konkurs yak sotsiokulturnyi fenomen u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Music competition as a sociocultural phenomenon in the formation of professional competence of a future music teacher]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*, (1), 126–129. [in Ukrainian].

Авторське право ©2026 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 27.03.2026 р.
Прийнято редакцією 27.04.2026 р.
Опубліковано 29.05.2026 р.

УДК 378.6.011.2.013.83

DOI: 10.31376/2410-0897-2026-2-61-125-130

КРИТЕРІЙ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Совінський Сергій Євгенович

старший викладач кафедри тактики

Київський інститут Національної гвардії України

e-mail: sovinskij@gmail.com

ORCID ID: 0009-0004-4238-7589

У сучасних умовах відсічі повномасштабної агресії російської федерації вбачається стійка тенденція вікових змін у комплектуванні Сил оборони України, що засвідчує необхідність формування в майбутніх офіцерів андрагогічної компетентності, здатної забезпечити належну професійну підготовку дорослого за віком підлеглого особового складу та ефективне управління підпорядкованими підрозділами. З огляду на це в статті теоретично обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості андрагогічної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України з метою подальшої імплементації в освітній компонент «Військова педагогіка та психологія (у т. ч. лідерство)» змістового модуля «Військова андрагогіка».

Ключові слова: андрагогічна компетентність, освіта дорослих, критерії, показники та рівні сформованості, майбутні офіцери, військові фахівці, Національна гвардія України.

Постановка проблеми. Сучасні умови збройної боротьби України з протистояння повномасштабній агресії російської федерації виявили нові тенденції розвитку збройних формувань України, однією з яких є вікові зміни в порядку комплектування підрозділів особовим складом. З метою ефективного управління підрозділами, якісної військово-професійної підготовки підпорядкованого особового складу виникає необхідність у формуванні в майбутніх офіцерів нової компетентності, яка спроможна забезпечити ефективну підготовку старших їх за віком дорослих підлеглих, а саме – андрагогічної компетентності.

Вирішення окресленого питання вбачається в оволодінні майбутніми офіцерами Національної гвардії України (НГУ) андрагогічною компетентністю в процесі навчання у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) під час вивчення освітнього компонента «Військова педагогіка та психологія (у т. ч. лідерство)», який є обов'язковим для всіх освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, шляхом введення змістового модуля «Андрагогіка» [1, с. 5].

Ефективне оволодіння майбутніми офіцерами андрагогічною компетентністю потребує чіткого окреслення критеріїв, показників та рівнів її сформованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій підтверджує необхідність подальших наукових розвідок

щодо сформованості андрагогічної компетентності. У працях, присвячених проблемам навчання та освіти дорослих, критерії, показники та рівні сформованості андрагогічної компетентності досліджували такі вчені, як: О. Аніщенко, О. Баніт, Т. Калюжна [2], О. Зель [3], В. Балута, С. Прийма [4]. Науковці вивчали формування андрагогічної компетентності фахівців з розвитку персоналу у сфері корпоративної освіти, студентів гуманітарних факультетів, майбутніх викладачів вищої освіти та магістрів педагогічної освіти.

У площині військового середовища ґрунтовними дослідженнями з проблем андрагогіки, формування андрагогічної компетентності, готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання службово-бойових завдань займалися М. Медвідь, М. Гаврищук [1], А. Вітченко [5], І. Радомський [6], Р. Троцький [7], В. Курок, Г. Луценко, В. Зінченко [8].

Водночас проблема формування андрагогічної компетентності в майбутніх офіцерів в процесі професійної підготовки у ВВНЗ ще не стала предметом окремого вивчення, тому констатуємо відсутність системних досліджень щодо умов формування андрагогічної компетентності майбутніх офіцерів НГУ в системі військової освіти.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні критеріїв, показників та рівнів сформованості андрагогічної компетентності майбутніх офіцерів як необхідного інструментарію її оцінювання під час навчання у ВВНЗ НГУ.

Виклад основного матеріалу. Концепція трансформації системи військової освіти України, реалізація якої передбачається в період до 2032 р., однією з головних цілей військової освіти визначає «виховання нового покоління військових лідерів, здатних ухвалювати ефективні рішення в найскладніших умовах і вести свої підрозділи до перемоги. <...> Цей підхід особливо стосується офіцерів і сержантів, які є ключовою ланкою у Збройних силах» [9]. Аналізуючи проблемні питання, пов'язані з трансформацією військової освіти, абсолютно погоджуємося з науковцем А. Вітченком, який дійшов висновку, що «успішне вирішення наявних проблем залежить від оновлення сучасної системи військової освіти, яка <...> повинна забезпечити належний рівень професіоналізації ЗСУ, якісну підготовку військовослужбовців до виконання завдань за призначенням з урахуванням їхніх вікових особливостей, службового і бойового досвіду, кар'єрних домагань тощо» [5, с. 100].

Повномасштабна агресія російської федерації та вікові зміни в комплектуванні складових Сил оборони України спонукають до необхідності формування в майбутніх офіцерів під час навчання у ВВНЗ нової якості – андрагогічної компетентності, яка являє собою «здатність в межах посадових обов'язків ефективно здійснювати підготовку підпорядкованого особового складу до виконання завдань за призначенням незалежно від їхнього віку на основі набутих спеціальних знань, умінь та навичок з питань психологічних особливостей засвоєння нової інформації дорослими військовослужбовцями, підбору методів навчання та формування методики занять з професійної підготовки» [10, с. 26].

Ступінь вираженості критеріїв андрагогічної компетентності майбутніх офіцерів є показником рівня її сформованості. Аналіз наукових досліджень засвідчує те, що в якості узагальнених критеріїв оцінки сформованості тієї чи іншої компетентності здебільшого використовуються її компоненти. Уважаємо компонентами андрагогічної компетентності майбутніх офіцерів «ціннісно-мотиваційний, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінний, які забезпечують здатність цілеспрямовано і наполегливо провадити професійну підготовку підпорядкованих підрозділів та управління ними в ході службової (бойової) діяльності» [10, с. 26].

Андрагогічна компетентність майбутніх офіцерів ґрунтується на двох невід'ємних складових: особистісних якостях офіцера (особистісна складова) та здатності цілеспрямовано і наполегливо провадити військово-професійну діяльність (діяльнісна складова) [10, с. 26], тому вважаємо узагальненими критеріями сформованості андрагогічної компетентності з розподілом за вищевказаними складовими такі:

у площині особистісних якостей андрагога, які формуються під час навчання та життєвого (службового) досвіду – ціннісно-мотиваційний та когнітивно-змістовий критерії;

у площині спроможності здійснювати діяльність з якісної підготовки підпорядкованого особового складу та управління ним під час службових (бойових) завдань на засадах андрагогіки – діяльнісно-вольовий та рефлексивно-оцінний критерії (рис. 1).

Ціннісно-мотиваційний критерій – система цінностей особистісного (активна життєва позиція, толерантність, комунікабельність, інтелектуальна й емоційна гнучкість) та соціального характеру (національна свідомість, патріотизм, відданість військовій справі, дотримання військових статутів), мотивів (прагнення до вдосконалення військової майстерності та кар'єрного зростання, усвідомлення необхідності використання інноваційних способів підготовки підлеглих з урахуванням бойового досвіду та нових тенденцій у застосуванні сил та засобів, успішного виконання поставлених службових (бойових) завдань) майбутніх офіцерів, що корелює з цілями і завданнями військово-професійної діяльності.

Показниками ціннісно-мотиваційного критерію андрагогічної компетентності вважаємо:

– сформованість ціннісних орієнтацій;

- мотивація до військово-професійної діяльності;
- національна свідомість і патріотизм, відданість військовій справі;
- мотивація до успішного виконання поставлених завдань.

Рис. 1. Критерії сформованості андрогогічної компетентності майбутніх офіцерів

Когнітивно-змістовий критерій – це сукупність особистих знань і розуміння для усвідомленого та цілеспрямованого здійснення військово-професійної діяльності.

Показниками когнітивно-змістового критерію андрогогічної компетентності є:

- загальнопрофесійні знання у військовій галузі та усвідомлення власного досвіду;
- психолого-педагогічні знання властивостей дорослої особистості;
- розуміння андрогогічних засад навчання дорослих;
- здатність до саморозвитку й прагнення до педагогічних новацій.

Діяльнісно-вольовий критерій – це здатність цілеспрямовано та наполегливо провадити службову діяльність з підготовки підпорядкованого особового складу на засадах андрогогіки, використовуючи сукупність освоєних професійних умінь та навичок, а також досвід виконання службових (бойових) завдань.

Показниками діяльнісно-вольового критерію андрогогічної компетентності визначаємо:

- здатність конструктивно вирішувати конфліктні чи складні ситуації;
- уміння працювати з дорослою аудиторією;
- здатність організувати власну професійну діяльність з навчання дорослих;
- комунікативність та організаторські здібності.

Рефлексивно-оцінювальний критерій – це спроможність об’єктивно оцінювати результати своєї професійної діяльності та корегувати процес підготовки, урахувувати швидкоплинні зміни під час виконання службових (бойових) завдань.

Показниками рефлексивно-оцінювального критерію андрогогічної компетентності вважаємо:

- готовність до самоосвіти та постійного професійного й особистісного розвитку;
- здатність до самоаналізу та самооцінки своїх здібностей;
- об’єктивне усвідомлення власного рівня обізнаності та потенціалу в андрогогічній діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії, показники та рівні сформованості андрогогічної компетентності майбутніх офіцерів

Складові андрогогічної компетентності	Критерії	Показники	Методики для оцінки показників
Особистісна складова	Ціннісно-мотиваційний критерій	• Сформованість ціннісних орієнтацій	Методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С. С. Бубнова
		• Мотивація до військово-професійної діяльності	Методика В. І. Герчикова. Тест на вивчення провідних мотивів профдіяльності
		• Національна свідомість і патріотизм, відданість військовій справі	Авторська анкета
	Когнітивно-змістовий критерій	• Мотивація до успішного виконання поставлених завдань	Методика «Діагностика особистості на мотивацію до успіху» (Т. Елерс)
		• Загальнопрофесійні знання у військовій галузі та усвідомлення власного досвіду	Авторська анкета
		• Психолого-педагогічні знання властивостей дорослої особистості	Тест А. Вітченка для діагностування педагогічної майстерності
		• Розуміння андрогогічних засад навчання дорослих	Тест «Професійний розвиток НПП» (О. Аніщенко, О. Баніт, І. Радомський, Т. Калюжна, Т. Котирло, В. Піддячий, А. Самко)

		<ul style="list-style-type: none"> Здатність до саморозвитку й прагнення до педагогічних новацій 	Анкета «Самооцінка здатності до самоосвіти й саморозвитку особистості»
Діяльнісна складова	Діялісно-вольовий критерій	<ul style="list-style-type: none"> Здатність конструктивно вирішувати конфліктні чи складні ситуації 	Методика «Ділові ситуації». Ситуативний тест або «Тест рисункових асоціацій» Н. Хитрової
		<ul style="list-style-type: none"> Уміння працювати з дорослою аудиторією 	Опитувальник Б. Басса (визначення особистісної спрямованості)
		<ul style="list-style-type: none"> Здатність організувати власну професійну діяльність з навчання дорослих 	Шкала самоефективності (Р. Шварцер, М. Єрусалем)
		<ul style="list-style-type: none"> Комунікативність та організаторські здібності 	Методика КОС-2 Б. Федоришина і В. Синявського
	Рефлексивно-оцінний критерій	<ul style="list-style-type: none"> Готовність до самоосвіти та постійного професійного й особистісного розвитку 	Опитувальник Д. Роттера
		<ul style="list-style-type: none"> Здатність до самоаналізу та самооцінки своїх здібностей 	Тест Будассі на самооцінку
		<ul style="list-style-type: none"> Об'єктивне усвідомлення власного рівня обізнаності та потенціалу в андрагогічній діяльності 	Тест Кеттелла (16 RF опитувальник)

Рівні сформованості андрагогічної компетентності			
творчий (високий)	моделюючий (середній)	конструктивний (достатній)	фрагментарний (низький)

Висновки. У результаті дослідження теоретично обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості андрагогічної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України. Узагальненими критеріями сформованості андрагогічної компетентності визначено ціннісно-мотиваційний, когнітивно-змістовий, діялісно-вольовий та рефлексивно-оцінний, які з урахуванням зазначених показників визначають такі рівні її сформованості: творчий (високий), моделюючий (середній), конструктивний (достатній) та фрагментарний (низький).

Перспективами наукового пошуку вбачаємо визначення умов ефективного формування в майбутніх офіцерів НГУ андрагогічної компетентності в процесі їх професійного навчання у ВНЗ із застосуванням означених критеріїв, показників та рівнів сформованості.

Список використаної літератури

- Медвідь М. М., Гавришук М. М. Обґрунтування необхідності здійснення досліджень щодо формування загальних компетентностей майбутніх офіцерів Національної гвардії України в процесі професійної підготовки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Військово-спеціальні науки.* 2023. № 2 (54). С. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2023.54.5-8>.
- Аніщенко О. В., Баніт О. В., Калюжна Т. Г. Андрагогічна компетентність педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих: сутнісний аспект. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи.* 2021. № 2 (20). С. 63–72. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(20\).2021](https://doi.org/10.35387/od.2(20).2021).
- Зель І. О. Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 06.08.09. Черкаси, 2009. 22 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/aref/20100202002322> (дата звернення: 26.02.2026).
- Прийма С. М., Балута В. С. Формування андрагогічної компетентності майбутнього магістра педагогічної освіти у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Професійна і неперервна освіта.* 2018. № 3. С. 263–285.
- Вітченко А. О., Осьодло В. І., Поздишев С. О. Військова андрагогіка : навч. посіб. Київ : Національний університет оборони України імені Івана Черняховського. 2019. 280 с.
- Радомський І. П. Сутнісні характеристики готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання службово-бойових завдань за призначенням. *Освітні обрії.* 2025. № 60 (1). С. 76–82. DOI: <https://doi.org/10.15330/obrii.60.1.76-82>.
- Радомський І. П., Троцький Р. С. Андрагогічна компетентність – важлива складова управлінської компетентності педагогічного персоналу вищих військових навчальних закладів. *Військова освіта.* 2022. № 2 (46). С. 252–260. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2022-02/252-260>.
- Курок В. О., Луценко Г. В., Зінченко В. П. Застосування кейс-методу в процесі формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання службово-бойових завдань. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки.* 2024. № 56. С. 10–17. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-10-17>.
- Про трансформацію системи військової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1490). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.02.2026).
- Совінський С. Є. Визначення сутності та структури андрагогічної компетентності майбутніх офіцерів. *Інноваційна педагогіка.* 2025. Вип. 84. Т. 2. С. 21–28. DOI: <https://doi.org/10.32782/26636085/2025/84.2.3>.

CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF FORMATION OF ANDRAGOGICAL COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

Sovinskyi Serhii

Senior Lecturer, Department of Tactics
Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

Introduction. In modern conditions, during the repulsion of the full-scale aggression of the Russian Federation, a steady trend of age-related changes in the staffing of the defense forces of Ukraine is observed, which indicates the need to form andragogical competence in future officers during the educational process, capable of ensuring proper professional training of adult-age subordinate personnel and effective management of subordinate units, namely andragogical competence.

Purpose. The purpose of the article is to theoretically substantiate the criteria, indicators and levels of formation of andragogical competence of future officers as a necessary tool for its assessment during training in higher military educational institutions of the National Guard of Ukraine.

Research Methods. To achieve the stated aim, the following research methods were used: analysis, synthesis, systematization, and generalization to examine sources on the studied issue and identify aspects requiring further investigation.

Results. The article theoretically substantiates the criteria, indicators and levels of formation of andragogical competence of future officers of the National Guard of Ukraine with the aim of further implementation in the educational component «Military pedagogy and psychology (including leadership)» of the content module «Military andragogical».

Originality. For the first time, a systematic study of the criteria, indicators, and levels of development of andragogical competence of future officers of the National Guard of Ukraine was conducted and methods for assessing indicators of its development were determined.

Conclusion. As a result of the conducted research, the criteria, indicators and levels of formation of andragogical competence of future officers of the National Guard of Ukraine are theoretically substantiated. The generalized criteria for the formation of andragogical competence are defined as value-motivational, cognitive-content, activity-volitional and reflective-evaluative, which, using the indicated indicators, determine the following levels of its formation: creative (high), modeling (average), constructive (sufficient) and fragmentary (low).

The following scientific investigations can be aimed at further determining the conditions for the effective formation of andragogical competence in future officers of the National Guard of Ukraine in the process of their professional training in higher educational institutions using the indicated criteria, indicators and levels of formation.

Keywords: andragogical competence, adult education, criteria, indicators and levels of formation, future officers, military specialists, National Guard of Ukraine.

References

1. Medvid, M. M., & Havryshchuk, M. M. (2023). Obgruntuvannia neobkhidnosti zdzijsnennia doslidzhen shchodo formuvannia zahalnykh kompetentnostej majbutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy v protsesi profesijnoi pidhotovky [Substantiation of the need for research on the formation of general competencies of future officers of the National Guard of Ukraine in the process of professional training]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Vijskovo-spetsialni nauky*, (2), 5–8. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2023.54.5-8>
2. Anishchenko, O. V., Banit, O. V., & Kaliuzhna, T. H. (2021). Andrahohichna kompetentnist pedahohichnoho personalu u sferi osvity doroslykh: sutnisnyj aspekt [Andragogical competence of teaching staff in the field of adult education: Essential aspect]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*, (2), 63–72. [https://doi.org/10.35387/od.2\(20\).2021](https://doi.org/10.35387/od.2(20).2021)
3. Zel, I. O. (2009). *Formuvannia andrahohichnoi kompetentnosti u studentiv humanitarnykh fakultetiv klasychnykh universytetiv* [Formation of andragogical competence in students of humanitarian faculties of classical universities] (Unpublished candidate's thesis abstract). Cherkasy National University. <https://irbis-nbuv.gov.ua/aref/20100202002322>
4. Pryjma, S. M., & Baluta, V. S. (2018). Formuvannia andrahohichnoi kompetentnosti majbutnyoho mahistra pedahohichnoi osvity u protsesi profesijno-pedahohichnoi pidhotovky [Formation of andragogical competence of the future master of pedagogical education in the process of professional and pedagogical training]. *Profesijna i neperervna osvita*, (3), 263–285.
5. Vitchenko, A. O., Osodlo, V. I., & Pozdyshev, S. O. (2019). *Vijskova andrahohika: navchalnyj posibnyk* [Military andragogy: A study guide]. National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyyi.
6. Radomskyyi, I. P. (2025). Sutnisni kharakterystyky hotovnosti majbutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do vykonannia sluzhbovo-bojovykh zavdan za pryznachenniam [Essential characteristics of the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine to perform service and combat missions]. *Osvitni obrii*, 60(1), 76–82. <https://doi.org/10.15330/obrii.60.1.76-82>
7. Radomskyyi, I. P., & Trotskyi, R. S. (2022). Andrahohichna kompetentnist – vazhlyva skladova upravlinskoj kompetentnosti pedahohichnoho personalu vyshchykh vijskovykh navchalnykh zakladiv [Andragogical competence is an important component of the managerial competence of the pedagogical staff of higher military educational institutions]. *Vijskova osvita*, (2), 252–260. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2022-02/252-260>
8. Kurok, V. O., Lutsenko, H. V., & Zinchenko, V. P. (2024). Zastosuvannia kejs-metodu v protsesi formuvannia hotovnosti majbutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do vykonannia sluzhbovo-bojovykh zavdan [Application of the case method in the process of forming the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine to perform service and combat

missions]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka*, (56), 10–17. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-10-17>

9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (1997, December 15). *Pro transformatsiiu systemy vijskovoї osvity* [On the transformation of the military education system] (Resolution No. 1410, as amended on December 30, 2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text>

Sovinskyi, S. Y. (2025). Vyznachennia sutnosti ta struktury andrahohichnoi kompetentnosti majbutnikh ofitseriv [Defining the essence and structure of andragogical competence of future officers]. *Innovacijna pedahohika*, 84(2), 21–28. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/84.2.3>

Авторське право ©2026 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 1.03.2026 р.
Прийнято редакцією 1.04.2026 р.
Опубліковано 29.05.2026 р.

УДК 37.013.2:355:004.8

DOI: 10.31376/2410-0897-2026-2-61-130-139

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРА НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Проценко Павло Васильович

старший викладач кафедри управління повсякденною діяльністю підрозділів

Військова академія (м. Одеса)

e-mail: protsenkopv@meta.ua

ORCID ID: 0000-0002-1989-2606

У статті досліджено роль інтелектуальних цифрових технологій у формуванні критичного мислення військового лідера нового покоління. Обґрунтовано, що цифровізація суттєво змінює характер військової діяльності та підвищує вимоги до когнітивних і лідерських компетентностей офіцерів. У дослідженні критичне мислення розглядається як ключова професійна компетентність. Доведено, що інтелектуальні цифрові технології є не лише інструментом підтримки діяльності, а й чинником трансформації когнітивних процесів. Особливу увагу приділено розробці концептуальної моделі, яка інтегрує три взаємопов'язані компоненти, а саме: інтелектуальні цифрові технології, когнітивні процеси та лідерські якості. Запропонована модель демонструє, що ефективність використання інтелектуальних цифрових технологій залежить від здатності військового лідера критично інтерпретувати інформацію та зберігати автономність мислення.

Ключові слова: критичне мислення; інтелектуальні цифрові технології; лідерська компетентність; штучний інтелект; військова освіта; цифрова компетентність.

Постановка проблеми. За останнє десятиліття швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій докорінно змінив структуру та темпи військових операцій. Сьогодні військові підрозділи все частіше діють у мережево-центричних та керованих даними екосистемах, де генеруються великі обсяги інформації та передаються в режимі реального часу. Ця трансформація означає не лише технологічну модернізацію, а й охоплює доктринальну, організаційну та когнітивну сфери, що, у свою чергу, обумовлює необхідність переосмислення військової освіти та принципів розвитку лідерських якостей військових фахівців. Учені наголошують, що лідерство та технологічна адаптація стали важливими компонентами ефективного військового управління, особливо в складних умовах [1]. Більше того, інтеграція штучного інтелекту (далі – ШІ) в систему військової освіти зараз розглядається як стратегічний пріоритет, оскільки інструменти ШІ покращують динаміку навчання та забезпечують реалістичність навчального середовища [2; 3].

У цьому контексті актуальність дослідження підкріплюється як академічним дискурсом, так і реальною військовою практикою. Нещодавні дослідження доводять, що інтелектуальні цифрові технології (далі – ЦТ) значно підвищують ефективність навчання завдяки адаптивному навчальному середовищу, інтелектуальним системам навчання та симуляційному навчанню [4]. Водночас окремі наукові розвідки підкреслюють, що ШІ вже почав відігравати суттєву роль у військових операціях, зокрема в обробці великих обсягів даних та аналізі розвідувальних даних [5; 6]. Важливо, системи на основі ШІ сприяють покращенню процесів прийняття рішень, дозволяючи військовим лідерам ефективніше використовувати інформацію та швидше реагувати на загрози, що динамічно змінюються [7]. Ці знахідки підтверджують, що ЦТ більше не є допоміжними інструментами, а поступово перетворюються на центральні елементи сучасного військового потенціалу.

Актуальність цього питання особливо очевидна в контексті російського вторгнення в Україну, яке продемонструвало вирішальну роль як технологічних інновацій, так і професійної військової компетентності. Цей конфлікт ілюструє, як сучасна війна інтегрує звичайний бойовий процес із цифровими інструментами, такими як безпілотники, супутникова розвідка та аналіз даних у режимі реального часу. Водночас він підкреслює, що сама по собі технологічна перевага не гарантує успіху. Натомість, ефективність військових операцій значною мірою залежить від професіоналізму військовослужбовців. Таким чином, професіоналізм,